



Gesprekken

TAKEN

In groep 7/8 wordt voortgebouwd op de verschillende soorten gesprekken uit de voorgaande groepen. De kinderen zijn steeds meer vertrouwd met deze gesprekken en kunnen ze ook zelfstandiger voeren. De leerlingen voeren verschillende soorten geplande gesprekken om deel te nemen aan discussie en overleg of informatie uit te wisselen, de 2 gesprekstaken uit het referentiekader Taal. Bij de gesprekken waarbij de jii als leerkracht aanwezig bent, sta jij model: Je laat zien hoe je op elkaar kunt reageren door zelf het goede voorbeeld te geven. Je bent alert op gespreksregels voor verschillende soorten gesprekken en legt ze zo nodig nogmaals uit. De verschillende soorten gesprekken keren regelmatig terug, waarbij de samenstelling van de gesprekken varieert (klassengesprek, kringgesprek, gesprek in kleine groepen, tweetallen).

Leerdoelen *Deelnemen aan discussie en overleg*

Leerlingen leren:

- te discussiëren over een actueel onderwerp op school of in maatschappij
- meningen uit te wisselen, probleem te verhelderen en te reageren op elkaars argumenten
- plannen te maken voor activiteiten

Voorbeelden zijn:

- Discussies waarbij leerlingen standpunten verwoorden, argumenten bij hun eigen mening geven en reageren op elkaars argumenten. Voorbeelden zijn discussiëren over een film of een boek of op een kritische manier actuele gebeurtenissen in de wereld bespreken.
- Verkennende gesprekken om met elkaar verschijnselen te vergelijken, problemen op te lossen, conclusies te trekken of verklaringen te bedenken (*Hoe kan het dat in het ene jaar de bladeren later aan de bomen komen dan in het andere jaar?*).
- Gesprekken om samen na te denken over filosofische vragen (*‘Wat is geluk?’ ‘zijn alle mensen gelijk?’*).
- Centrale gesprekken over onderwerpen die de hele klas aangaan (*‘Hoe gaan we de eindmusical doen?’ ‘Hoe zorgen we dat de groepjes goed samenwerken bij een opdracht?’*).
- Overleg in kleine groepjes:
 - samen een presentatie voorbereiden
 - tweetallen die samen hun teksten bespreken en verbeteren
 - in een kleine groep een techniekvraagstuk oplossen
 - plan maken voor een schooluitje
 - elkaar feedback geven
- Debat met tegengestelde standpunten van de deelnemers en met een jury.
- Gesprekken in spelvorm, bijvoorbeeld het naspelen van een talkshow.

Klik **hier** voor
hulpbronnen
'gesprekken'
voor leerlingen

Leerdoelen *Informatie uitwisselen*

Leerlingen leren:

- een boek met elkaar te bespreken
- informatie aan deskundige te vragen en met anderen te bespreken
- een interview af te nemen en door te vragen

Voorbeelden zijn:

- Instructies waarbij jij de leerlingen betreft door gezamenlijk na te denken over welke aanwijzingen de gebruiker nodig heeft.
- Gesprekken waarbij kinderen elkaar helpen en uitleggen hoe een bepaalde taak moet worden uitgevoerd of waarbij ze een probleem verhelderen.
- Interviews waarin leerlingen doorvragen. Ze denken van tevoren na over de vragen en manieren waarop ze kunnen doorvragen. Ze leren ook improviseren als de geïnterviewde van het onderwerp afwijkt.
- Gesprekken waarin het uitwisselen van ervaringen centraal staat, bijvoorbeeld gesprekken over gebeurtenissen in de wereld.
- Brainstorms (*‘Op welke manier kunnen we zo veel mogelijk geld inzamelen voor een goed doel?’*)
- Leraar-leerlinggesprekken, gericht op kennisopbouw (bijvoorbeeld extra uitleg of overleg bij een opdracht), op persoonlijk welbevinden, of over de prestaties van de leerling (bijvoorbeeld schoolkeuzegesprek).

De verschillende soorten **gesprekken** keren regelmatig terug in **gevarieerde samenstellingen** (klassengesprek, kringgesprek, gesprek in kleine groepen, tweetallen, met of zonder jou). De gesprekken worden **complexer**, bijvoorbeeld door een moeilijker gespreksonderwerp of lastiger kwesties, minder bekende gespreksdeelnemers (zoals een gast in de klas of leerlingen of een leraar uit andere groepen) of een gesprek in een minder bekende omgeving, bijvoorbeeld tijdens een bezoek aan een museum. Leerlingen voeren regelmatig gesprekken zonder jou. Ze krijgen **verschillende taken in een gesprek**, zoals gespreksleider, notulant of observator. Als jij deel uitmaakt van het gesprek, pas je je eigen inbreng aan het verloop van het gesprek aan. Je biedt de kinderen veel ruimte om zelf te praten door hen tijd te geven na te denken, en door uitdagende en prikkelende vragen te stellen.

Net als in eerdere groepen is de variatie aan **onderwerpen** in groep 7/8 groot. De onderwerpen komen zowel van jou als van de leerlingen. De afstand tussen het onderwerp en de gespreksdeelnemers breidt zich verder uit. In groep 7/8 zijn de onderwerpen steeds minder contextgebonden en er komen vaker onderwerpen aan de orde die niet gekoppeld zijn aan eigen ervaringen van de leerlingen. Complexere onderwerpen komen vaak uit de zaakvakken, soms in combinatie met de actualiteit, bijvoorbeeld de noodzaak tot beperking van de CO₂-uitstoot in verband met luchtvervuiling. Het kan helpen als je als leerkracht bij een abstracter onderwerp de verschillende aspecten ervan concreet maakt. Bij het praten over klimaatverandering kun je de aspecten temperatuur, weer en neerslag onderscheiden. Er zijn ook gesprekken over ethische of maatschappelijke kwesties, zoals overgewicht bij kinderen. Ook in groep 7/8 geldt dat de kans groter is dat kinderen over minder voorkennis beschikken naarmate een onderwerp verder van ze af staat. Als de leerlingen meer interesse in het onderwerp krijgen, bijvoorbeeld doordat jij er op een inspirerende manier over praat, wordt de afstand tot het onderwerp kleiner.

Leerlingen hebben in of buiten hun eigen lokaal een plek waar ze (in kleine groepjes) ongestoord met elkaar kunnen praten. Voor leerlingen in groep 7/8 is het fijn een 'hangplek' te hebben waar ze met elkaar kunnen kletsen zonder dat er een leerdoel aan het gesprek is gekoppeld. Ook in groep 7/8 zijn er boeken, tijdschriften, voorwerpen, prikborden met berichten en foto's uit kranten of bladen, oproepen van kinderen of ouders, en eigen teksten foto's om over te praten. Daarnaast zijn er allerlei materialen waarmee leerlingen onderzoeken en experimenteren op het gebied van *science*, en waarover ze overleggen, conclusies trekken en rapporteren. Leerlingen kunnen ook om de beurt een klassenblog bijhouden waar de hele groep vooraf of later over praat. Om digitaal materialen te verzamelen, kan apparatuur als een digitale (video)camera, voicerecorder of mobieltje handig zijn.

TAAKUITVOERING

Leerdoelen *Beurten nemen en bijdragen aan samenhang*

Leerlingen leren:

- gespreksregels automatisch toe te passen
- een gesprek te beginnen, leiden, een onderwerp te bewaken en erop reflecteren

Fundamentele gespreksregels zijn in eerdere jaren veelvuldig aan de orde geweest en in groep 7/8 bekend. De leerlingen passen ze geautomatiseerd toe: ze luisteren naar elkaar, wachten tot een ander is uitgepraat, nemen vaak zelf het initiatief om iets te zeggen en hun inbreng sluit aan bij de vorige spreker. Ze leren bijdragen van anderen te interpreteren, evalueren en er vervolgens op in te gaan. Alle gesprekssoorten komen voor en de leerlingen weten op welke manier ze kunnen deelnemen aan verschillende soorten gesprekken.

Leerlingen overleggen regelmatig met elkaar in tweetallen of in kleine groepjes. Ze leren een gesprek met een niet te groot aantal deelnemers leiden, de beurtwisseling regelen en de voortgang van het gesprek bewaken. Ze leren dat je van de procedure mag afwijken als de situatie er om vraagt. Ze weten bijvoorbeeld dat je iemand moet laten uitspreken, maar als een gespreksdeelnemer over een ander onderwerp begint terwijl er nog geen overeenstemming is bereikt, kunnen ze hem onderbreken en daar op wijzen. Als leerkracht laat je dit met voorbeeldgedrag zien en licht je je gedrag toe. Over de beurtwisseling in gesprekssoorten waar de leerlingen nog niet zo vertrouwd mee zijn, bijvoorbeeld een debat met jury, geeft je uitleg.

Leerlingen in groep 7/8 kunnen de samenhang in gesprekken zelf bewaken, zeker in kleinere groepen. Ze kunnen een gesprek beginnen, gaande houden, vragen stellen als ze iets niet begrijpen of meer willen weten, ze kunnen vasthouden aan de lijn van het gesprek en een gesprek afsluiten. Ze leren beoordelen of ze bij het onderwerp moeten blijven of dat het op een bepaald moment zinvol kan zijn hiervan af te wijken. Als leerkracht blijf je steeds meer op de achtergrond in gesprekken in kleinere groepen. Bij klassen- of kringgesprekken kan jouw rol nog wel sturend zijn, omdat het voor leerlingen in groep 7/8 nog moeilijk is een dergelijk gesprek te leiden.

Leerdoelen *Afstemming op het doel*

Leerlingen leren:

- gesprekken te voeren om informatie en meningen uit te wisselen
- uitleg of instructie te geven en te volgen
- gesprekssituaties te herkennen passende routines te gebruiken.

Leerlingen in groep 7/8 zijn zich in een gesprek bewust van het doel ervan en kunnen hun taalgebruik daaraan aanpassen. Ze weten iets op een zodanige manier te verwoorden dat ze hun doel bereiken, bijvoorbeeld door in een discussie sterke voorbeelden te geven om hun argumenten kracht bij te zetten. Leerlingen blijven in de gaten houden of ze het doel bereiken. Dit doen ze door vragen te stellen als iets niet helemaal duidelijk is, en door na te gaan of de boodschap overkomt bij anderen. Zo nodig herordenen ze hun gedachten en formuleren ze opnieuw wat ze willen overbrengen. Leerlingen leren kritisch te zijn op elkaars bijdragen aan een discussie. Zo kunnen ze elkaars bedoelingen beter begrijpen, elkaar stimuleren de eigen doelen zo goed mogelijk te verwoorden, verschillende meningen herkennen, deze met elkaar bediscussiëren en tot een afweging van argumenten komen.

Jij blijft voordoen hoe het doel in het oog gehouden wordt door zelf hardop te denken, vragen te stellen, verwachtingen uit te spreken, zelf je mening te geven of te reflecteren op de mondelinge taalactiviteit.

Leerdoelen *Afstemming op gesprekspartner(s)*

Leerlingen leren:

- hun gesprekspartners te volgen
- hun woorden te ondersteunen met non-verbaal gedrag.

Kinderen in groep 7/8 zijn steeds beter in staat gesprekken te voeren in verschillende situaties met verschillende gesprekspartners. Ze kunnen een inschatting maken van hoe formeel of informeel een situatie is. Het afstemmen van hun taalgebruik en gedrag op de situatie leren ze steeds meer verfijnen, mede door reflectie op hun taalgedrag. Ze kunnen meestal inschatten wanneer Standaardnederlands passend is en wanneer een dialect of straattaal mogelijk is. Ze kennen het begrip standaardtaal en weten hoe ze iemand moeten aanspreken als ze bijvoorbeeld opbellen om een bioscoopkaartje te reserveren (*begroeten, naam noemen, u gebruiken, bedanken, afsluiten*). Leerlingen zijn zich ervan bewust dat ze rekening moeten houden met wat anderen over een onderwerp weten, en passen de hoeveelheid informatie die ze over een onderwerp geven in een gesprek daaraan aan.

Leerdoelen *Woordgebruik en woordenschat*

Leerlingen leren:

- abstracte begrippen uit schooltaal (te gebruiken)
- nieuwe woordbetekenissen van bekende woorden
- meer te variëren in woordgebruik
- spreekwoorden, uitdrukkingen en beeldspraak te gebruiken

Intentioneel woordenschatonderwijs blijft ook in groep 7/8 van belang. In steeds verdergaande mate gaat het om **schooltaalwoorden** die leerlingen uit zichzelf niet gebruiken, maar die wel noodzakelijk zijn om over nieuwe inhoud te praten, zoals *verbinden*, *veronderstellen*, *immers*, *onderscheidend*. De woorden worden actief gebruikt in gesprekken bij de zaakvakken en in de taallessen. Leerlingen blijven de context gebruiken om betekenissen te achterhalen, zowel uit wát er wordt gezegd als door non-verbale signalen of afbeeldingen en audio- of videomateriaal. Ze leren nu steeds meer verbanden leggen, bijvoorbeeld door wat ze uit andere vakken weten of door gebeurtenissen uit het nieuws. Ook construeren ze, bijvoorbeeld tijdens uitleg over een kennisgebied, nieuwe concepten en leren ze deze te 'labelen'. Zo ontdekken ze dat aan nieuwe kennis nieuwe woorden verbonden zijn (bij het bespreken van de functie van de nieren komen bijvoorbeeld woorden als nierfalen en dialyse voor). Nieuwe woorden kunnen nieuwe concepten weergeven of een inhoud preciezer uitdrukken ('*een guerrilla is een bepaald soort oorlog*'). Uitbreiding van de woordenschat vindt voor een groot deel plaats door het vergroten van de kennis van de wereld.

Leerlingen leren meer **spreekwoorden en uitdrukkingen** en gebruiken ze ook zelf. Ook gebruiken ze **metaforen** en andere soorten **beeldspraak**. Er komt meer diversiteit in hun taalgebruik. Ze leren meer **synoniemen** van woorden en specifieke verschillen tussen woorden en gebruiken gedetailleerdere beschrijvingen om iets te verduidelijken. Ze leren hun woordgebruik steeds beter aan de situatie aan te passen, waarbij ze nuances in betekenissen leren aanbrengen. Kinderen leren er ook **begrippen** bij om over taal te praten, zoals *leenwoord*, *intonatie*, *context*. De betekenis van begrippen die in groep 5/6 al aan de orde zijn geweest, wordt verdiept. Ze kennen bijvoorbeeld de begrippen *standpunt* en *argument*, en leren daar in groep 7/8 de betekenis bij van begrippen als *overwegen*, *formuleren* en *positie*.

Jij als leerkracht blijft ook in groep 7/8 voordoen hoe je de betekenis van een woord kunt achterhalen. Daarnaast gebruikt hij in gesprekken regelmatig omschrijvingen van woorden, zodat leerlingen zien dat je ook op die manier kunt zeggen wat je bedoelt als je een woord niet precies kent. Je bent je bij elke activiteit bewust van de mogelijkheden tot uitbreiding van de woordenschat.

Klik [**hier**](#) voor meer info over rekentaal



Leerdoelen *Vloeiendheid, verstaanbaarheid en grammaticale beheersing*

Leerlingen leren:

- zich bewust te worden van hun eigen fouten en deze te corrigeren.

Het taalgebruik van leerlingen in groep 7/8 is doorgaans redelijk vloeiend. Ze weten dat praten over een moeilijk of 'gewaagd' onderwerp niet altijd vloeiend gaat, omdat ze soms niet precies weten hoe iets zit of omdat ze bijvoorbeeld niemand willen kwetsen. Ze laten het ook weten als ze naar een woord of formulering zoeken, zodat de luisteraars kunnen meedenken. Pauzes, haperingen of versprekingen zijn echter inherent aan natuurlijke spreesituaties en zijn, als ze niet te frequent voorkomen, niet storend. Leerlingen weten dat ze door een onduidelijke articulatie, mompelend of binnensmonds praten, verkeerde intonatie of door te snel praten lastig te verstaan kunnen zijn. Ze letten goed op hun verstaanbaarheid door bijvoorbeeld hun uitspraak te verbeteren. Door op jouw eigen articulatie, volume en spreektempo te letten, geef je zelf het goede voorbeeld. Langere en ingewikkelde zinnen zijn soms nog grammaticaal incorrect. Hoewel dergelijke fouten in mondeling taalgebruik wel voorkomen, letten leerlingen hier steeds meer zelf op en corrigeren ze hun fouten tijdens het spreken.



Leerdoelen *Lengte*

Leerlingen leren te luisteren naar:

- zakelijke teksten en instructies van 5-10 minuten
- lange(re) verhalende teksten

De lengte van luisterteksten varieert. Bij nieuwe informatie, ingewikkelde inhoud of teksten met een hoge informatiedichtheid kan het luisteren 5 tot 10 minuten duren en soms wat langer. Leerlingen zijn langzamerhand in staat om meer informatie te verwerken. Bij teksten waarin een groot deel van de inhoud meer bekend is, de inhoud niet al te moeilijk en de informatiedichtheid niet hoog, kan het luisteren langer duren. Naar verhalen kunnen leerlingen langer luisteren.

Leerdoelen *Opbouw*

Leerlingen leren te luisteren naar:

- zakelijke teksten waarin onderwerpen abstract(er) zijn, maar helder gepresenteerd
- verhalen met daarin meerdere verhaallijnen, tijdsprongen en open eindjes. En waarin verbanden en verwijzingen soms impliciet zijn. Daarnaast is er sprake van parafrases bij hoge(re) informatiedichtheid

De opbouw van teksten waar leerlingen in groep 7/8 naar luisteren, kan complexer worden. Wel hebben de teksten een heldere structuur.

- Bij **zakelijke teksten** krijgen teksten met een mening en argumentatie een grotere plaats. De zakelijke teksten bevatten zowel eenvoudige als wat meer complexe structuren. Er zijn bijvoorbeeld naast chronologische, opsommende en vergelijkende structuren ook redengevende, voorwaardelijke en concessieve (als ... dan ...) tekststructuren. Wel blijft de structuur helder, met meestal duidelijk aangegeven verbanden en denkstappen.
- **Instructies** worden complexer doordat ze meer aanwijzingen bevatten voor het uitvoeren van minder eenvoudige taken. Als dat nodig is, wordt de instructie herhaald. Ondersteuning uit de context en door jou als leerkracht neemt af.
- **Verhalen** verlopen minder vaak chronologisch dan verhalen in groep 5/6. Ze kunnen bijvoorbeeld beginnen met flashbacks naar gebeurtenissen die eerder plaatsvonden of ze kunnen met *flash-forwards* vooruitwijzen naar gebeurtenissen die nog zullen gaan plaatsvinden. Meestal hebben de verhalen een gesloten einde, maar open eindjes komen ook voor. De verhalen hebben meer verhaallijnen die op complexere manieren met elkaar verweven zijn. Er komen meerdere vertelinstanties voor. Naast een personale verteller en een ik-verteller, komt ook de alwetende verteller voor.

Luisterteksten bevatten expliciete aanwijzingen voor leerlingen om verbanden te herkennen, bijvoorbeeld door verwijswaarden, **signaalwoorden** en non-verbale informatie. In groep 7/8 neemt de informatiedichtheid in luisterteksten toe; teksten die redelijke informatiedichtheid zijn komen voor. In de teksten worden voorbeelden en parafrases gebruikt. Op zinsniveau is er sprake van enkelvoudige en langere samengestelde zinnen met bijvoorbeeld bijzinnen. De teksten bevatten naast frequente alledaagse woorden ook schooltaalwoorden, vaktaalwoorden en beeldspraak. Het taalgebruik kan abstracter en formeler zijn.

TAKEN

Leerlingen in groep 7/8 zijn gewend aan het luisteren naar instructies, luisteren als lid van een live publiek en luisteren naar radio en televisie/ gesproken tekst op internet, de 3 luistertaken in het referentiekader Taal. In groep 7/8 luisteren ze regelmatig naar teksten over complexere onderwerpen.

Leerdoelen ***Luisteren naar instructies***

Leerlingen leren te luisteren naar:

- instructies bij opdrachten die ze op ander moment moeten uitvoeren

Voorbeelden zijn: *Luisteren naar ...*

- uitleg over nieuwe leerstof en opgaven bij de leerstof.
- zowel klassikale instructies als naar instructies in kleine groepen.

Leerdoelen ***Luisteren als lid van een live publiek***

Leerlingen leren te luisteren naar:

- informatie en meningen in een betogende tekst

Voorbeelden zijn: *Luisteren naar ...*

- verhalen of boeken die jij, andere kinderen of anderen vertellen of voorlezen, en naar gedichten, liedjes en voorstellingen, in de klas of bijvoorbeeld tijdens een (maand)afsluiting of feestelijke gebeurtenis met de hele school.
- (verzonnen of waargebeurde) verhalen van jou of een andere leerling.
- informatieve presentaties van elkaar, en ook van gasten die in de klas komen of bij wie leerlingen op bezoek gaan, bijvoorbeeld een gids in een museum.
- een betogende tekst waarin jij of een leerling een standpunt met argumenten geeft over een actueel of maatschappelijk onderwerp.

Leerdoelen ***Luisteren naar radio en televisie en naar gesproken tekst***

Leerlingen leren te luisteren naar:

- nieuws en maatschappelijke onderwerpen met verschillende standpunten
- discussieprogramma's

Voorbeelden zijn: *Luisteren naar ...*

- informatie die te maken heeft met een onderwerp uit de klas.
- en kijken naar discussieprogramma's, documentaires, films, tv-series, reclame, filmpjes op YouTube, zelfgemaakte filmpjes, educatieve programma's (bijvoorbeeld Zapp Weekjournaal) en filmpjes bij methodes. Het gaat vaak om nieuws en maatschappelijke onderwerpen waarin verschillende standpunten worden belicht.

TAAKUITVOERING

Leerdoelen *Begrijpen*

Leerlingen leren:

- minder bekende tekstsoorten (zoals een documentaire) tot zich te nemen
- het doel van een tekst te herkennen
- hoofdzaken te onderscheiden
- hun kennis van tekststructuren in te zetten
- meningen en beeldspraak te herkennen
- doelgericht te luisteren

Leerlingen breiden ook in groep 7/8 hun kennis van teksten verder uit en gebruiken die bij het luisteren. Met veel tekstsoorten hebben ze in vorige jaren al ervaring opgedaan. Ze herkennen bijvoorbeeld direct of de tekst waar ze naar luisteren een instructie is, een informatieve tekst of een fictief verhaal, en kunnen daardoor wat ze horen in het kader van die tekstsoort plaatsen. Bij teksten die ze nog minder vaak gehoord hebben (bijvoorbeeld teksten bij een documentaire op de radio of televisie) is het belangrijk dat jij als leerkracht samen met de kinderen reflecteert op de tekstsoort en het karakteristieke verloop ervan. Je zorgt ervoor dat kinderen vaker naar deze tekstsoort luisteren zodat ze weten wat ze kunnen verwachten, het doel herkennen en daardoor de tekst beter kunnen begrijpen.

Leerlingen versterken ook hun **kennis over teksten** en tekststructuren. Ze leren steeds beter het thema en de strekking van een tekst bepalen en achter de bedoeling van de verteller of spreker te komen. Ook leren ze steeds beter relaties leggen tussen tekstdelen, zoals hoofd- en bijzaken onderscheiden, gebeurtenissen in de tijd ordenen, analogieën herkennen in situaties en gebeurtenissen, verbanden van oorzaak en gevolg leggen, argumenten, feiten en verschillende meningen herkennen en conclusies trekken. Ook zetten ze hun kennis in over zins- en woordbouw en over de intonatie waarmee zinnen worden uitgesproken. Leerlingen leiden woordbetekenissen af uit de tekst en leren ook beeldspraak in de tekst te herkennen.

In groep 7/8 stemmen leerlingen hun manier van luisteren steeds beter af op hun **luisterdoel**. Ze leren zich steeds bewuster zijn van de manier waarop ze luisteren om hun luisterdoel te bereiken. Ze luisteren *globaal* als de informatie al bekend is, ze moeten *precies* luisteren om bijvoorbeeld uitleg over grafieken te begrijpen en ze luisteren selectief om specifieke informatie te achterhalen. Om een mening over een programma op tv te geven of om de reclametrucs in een reclamespotje te achterhalen, moeten ze *kritisch* luisteren. Het expliciteren van deze verschillende manieren van luisteren helpt kinderen hun manier van luisteren af te stemmen op hun luisterdoel. Leerlingen gaan na of ze hun luisterdoel bereikt hebben. Door iets kort te herhalen, gaan ze na of ze het goed hebben begrepen. Jij doet dit hardop voor.

Leerdoelen *Interpreteren*

Leerlingen leren:

- de bedoeling van een tekst te herkennen
- de gedachte achter meningen te verklaren

Leerlingen koppelen wat ze horen aan eigen ervaringen en aan hun kennis van de wereld. Die kennis blijft sterk toenemen in groep 7/8. Vaak leggen kinderen vanzelf al de relatie tussen wat ze ergens gehoord, gezien of gelezen hebben met een luistertekst ('Ik weet al dat China steeds belangrijker wordt in de wereld, want er staat vaak iets over in de krant'). Een kort gesprek voordat de tekst beluisterd wordt (klassikaal, in een kleine groep of in een tweetal) helpt bij het **activeren van de voorkennis** en maakt het luisteren makkelijker. Leerlingen herkennen steeds beter het doel van de tekst. Dat doen ze op basis van de tekstsoort en andere informatie, zoals de auteur of het onderwerp. Als ze een tekst lezen van een bepaalde schrijver die ze kennen, kunnen ze bijvoorbeeld voorspellen dat het om een ironische tekst gaat.

Leerdoelen *Evalueren*

Leerlingen leren:

- kritisch te reageren op de inhoud
- een oordeel te geven over de structuur
- teksten te vergelijken

Leerlingen in groep 7/8 leren kritisch luisteren naar betogen. Ze gaan na of de spreker zichzelf niet tegensprekt of misschien een gekleurde boodschap heeft. Ze leren luisterteksten en uitspraken beoordelen; ze leren letten op onjuistheden, onvolkomenheden en pogingen tot manipulatie in de tekst. Ze gaan ook na of de bron betrouwbaar, recent en bruikbaar is. Naast reageren op en waarderen van de inhoud van de beluisterde tekst, leren leerlingen beter kritisch te reageren op de organisatie van de tekst. Ze leren die evaluaties onderbouwen met argumenten, voorbeelden en bewijzen uit de tekst. Vragen die daarbij kunnen helpen en die leerlingen zichzelf of elkaar kunnen stellen, zijn veelal dezelfde vragen als in groep 5/6, zoals:

- *Vond je de manier waarop het werd verteld duidelijk?*
- *Is er iets vergeten of had er iets weggelaten kunnen worden?*
- *Vind je wat je te weten bent gekomen belangrijk of leuk of overbodig?*
- *Zou je willen dat anderen dit ook te horen kregen?*

Er kunnen in groep 7/8 hogere eisen aan de antwoorden worden gesteld. Leerlingen moeten in hun antwoorden blijf geven van hun toegenomen kennis van teksten en taal. Ze gebruiken bijvoorbeeld meer begrippen om over taal te praten, zoals intonatie, spreekpauze, vaktaal. Daarnaast leren leerlingen beluisterde teksten met elkaar vergelijken en daar een oordeel over geven.

Leerdoelen *Samenvatten*

Leerlingen leren:

- de hoofdgedachte te bepalen per tekstdeel
- hoofdzaken van de hele tekst overzichtelijk weer te geven

In groep 7/8 oefenen leerlingen verder met het samenvatten van luisterteksten. Ze herhalen de voor samenvatten belangrijke vaardigheden weglaten (van details en overbodige informatie) en verzamelen (van informatie die bij elkaar hoort door overkoepelende term of formulering) en leren de belangrijkste boodschap afleiden uit een tekst. Ze leren eerst de hoofdgedachte bepalen van tekstdelen, bijvoorbeeld van een paragraaf of alinea en leiden dan de hoofdgedachte af van de hele tekst. Als deze niet expliciet is genoemd, is het afleiden van de hoofdgedachte voor de hele tekst erg moeilijk. De leerling moet afstand nemen van woorden en van volgorde, relaties leggen tussen verschillende tekstdelen, informatie clusteren en tot slot in eigen woorden de hoofdgedachte weergeven. Om zich de vaardigheid van het samenvatten eigen te maken, moeten leerlingen er veel mee oefenen. Leerlingen leren hun samenvatting meer te richten op iemand die de tekst niet zelf heeft gehoord, en vatten zo samen dat deze het toch kan begrijpen.

Het samenvatten verloopt van:

- *zelfrelevant* in groep 3/4 (wat is belangrijk voor henzelf?) *via*
- *tekstrelevant* in groep 5/6 (het samenvatten volgt de tekst) *gaandeweg naar*
- *publieksrelevant* (wat is belangrijk voor de ander?)

Leerlingen worden vaardiger in het maken van beknopte aantekeningen tijdens het luisteren. Ze leren in hun aantekeningen de hoofdzaken met trefwoorden opschrijven. Ze houden goed in de gaten dat ze hun aantekeningen later nog kunnen duiden. Ze leren dat het zinvol is om hun aantekeningen nog een keer door te nemen. Ze gaan na of het nodig is iets wat uitgebreider op te schrijven of voorbeelden op te nemen. Ze leren de aantekeningen gestructureerd uit te werken en de tekst in eigen woorden weer te geven.



In groep 7/8 gebruiken leerlingen bij het houden van een monoloog steeds meer informatie uit geschreven of bekeken bronnen, en uit gesprekken met anderen die ze zich (deels) eigen hebben gemaakt. Ze gebruiken vaktaal die uit deze bronnen afkomstig is. Het onderwerp komt meer los van het specifieke interessegebied van de leerling. In een spreektaak kan het ook gaan om het geven van een beargumenteerde mening. Ze weten tijdens presentaties op welke manier ze hulpmiddelen ter ondersteuning kunnen inzetten. Het publiek kan uit een kleinere en ook uit een grotere groep bestaan.

Leerdoelen *Een monoloog houden*

Leerlingen leren:

- een presentatie te geven over een actueel onderwerp
- een presentatie te geven over een onderwerp uit de zaakvakken
- een voorbereid betoog te houden met eigen mening en argumenten

Voorbeelden zijn:

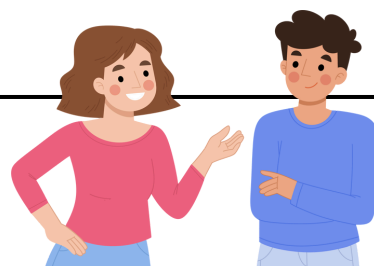
- Verslag van de uitvoering van een individuele of groepsopdracht.
- Presentatie van onderzoek of proef.
- Voordracht over een zelf gekozen onderwerp, waarvoor onderzoek is gedaan.
- Boekpresentatie.
- Uitleg bij een voorwerp, een spel of een apparaat, of toelichting bij een filmpje of foto's.
- Vertellen van een mop of over een grappig of droevig voorval.
- Bestaande en zelfbedachte verhalen en gedichten vertellen of voordragen.
- Opvoeren van een toneelstukje of sketch, waarbij geïmproviseerd wordt.
- Een betoog houden over een actueel of maatschappelijk onderwerp waarin leerlingen hun eigen mening verdedigen en tegenargumenten weerleggen.
- Een aankondiging of mededeling doen, in hun eigen maar ook in een andere groep.
- Presenteren van een voorstelling of bijeenkomst, bijvoorbeeld een show of bijdragen voor de maandsluiting presenteren.
- Een monoloog in spelvorm, bijvoorbeeld spelen voor radiopresentator.

TAAKUITVOERING

Leerdoelen *Samenhang*

Leerlingen leren:

- een monoloog zelfstandig te structureren met een schema
- (met hulp) correct en gevarieerd signaalwoorden te gebruiken



In groep 7/8 kunnen kinderen een samenhangende monoloog houden. Ze presenteren informatie op een geordende manier en geven vooraf aan hoe de structuur is. Ze gebruiken verschillende signaalwoorden en maken daar bovendien meer gevarieerd gebruik van (eerst ..., en toen ..., vervolgens ..., daarna ..., of op die manier, daarom, vanwege). Ze gebruiken zinnen om informatie tussen verschillende onderdelen te verbinden ('Net heb ik iets verteld over ..., en nu ga ik uitleggen wat ik daar precies mee bedoel'). Ze ondersteunen een monoloog door non-verbaal gedrag, met illustraties, afbeeldingen, grafieken, tabellen of voorwerpen of met behulp van filmpjes. Ze leren hun verhaal of presentatie zelfstandig te structureren, bijvoorbeeld m.b.v. aantekeningen of digitale middelen. Een verhaal bevat elementen die de samenhang duidelijk maken: opening en slot, een situatieschets, een herkenbaar probleem en een duidelijke oplossing. Kinderen die moeite hebben met het aanbrengen van samenhang in een monoloog, krijgen ondersteuning van jou als leerkracht en maken ook gebruik van feedback door andere leerlingen.

Leerdoelen *Afstemming op het doel*

Leerlingen leren:

- gedurende een monoloog bewust te zijn (en blijven) van het doel
- de juiste structuur te gebruiken bij een monoloog (passend bij het doel), zoals een instructie *stap voor stap*

Leerlingen in groep 7/8 zijn zich bij een monoloog bewust van het doel ervan; ze hebben er vooraf over nagedacht, en kunnen de structuur van de monoloog en hun taalgebruik daar ook op afstemmen. Ze weten iets op een zodanige manier te verwoorden dat ze hun doel bereiken. Ze laten hun enthousiasme blijken over een bijzonder boek, ze laten merken dat een probleem nogal ingewikkeld is en er voor- en nadelen aan zitten, of ze geven expliciet aan wat de verschillende stappen zijn bij een instructie. Er is zowel aandacht voor informatieve als voor instructieve, amuserende en betogende doelen. Bij een monoloog blijven leerlingen in de gaten houden of ze het doel bereiken door na te gaan of de boodschap overkomt bij anderen. Zo nodig herordenen ze hun gedachten en formuleren ze opnieuw wat ze willen overbrengen.

Leerdoelen *Afstemming op het publiek*

Leerlingen leren:

- (oog)contact te maken met het publiek
- reacties te vragen en vragen te beantwoorden
- om te gaan met commentaar uit publiek
- het publiek te boeien
- hun taalgebruik aan te passen aan het publiek (aanspreekvorm, wel of niet Standaardnederlands)

Leerlingen in groep 7/8 zijn steeds meer in staat een monoloog af te stemmen op hun publiek. In een monoloog voor een lagere groep gebruiken ze bijvoorbeeld eenvoudigere taal, geven ze zo nodig meer uitleg en kiezen een onderwerp waarvan ze denken dat de kinderen het leuk vinden. Bestaat het publiek

bijvoorbeeld uit de leraren van hun school, dan weten ze dat de voorkennis over bepaalde zaken zo groot is dat ze die niet hoeven toe te lichten. Bovendien passen ze de aanspreekvorm in die situatie aan. Ze hebben oogcontact met het publiek en ondersteunen hun monoloog non-verbaal en met illustraties, grafieken en tabellen en met audiovisuele middelen. Ze ervaren dat een levendige stijl door gevarieerd woordgebruik, vergelijkingen, beeldspraak en voorbeelden en ook herhalingen en samenvattingen prettig kunnen zijn voor een goed begrip van hun tekst. Ze proberen het publiek te boeien door bijvoorbeeld ook humor te gebruiken. Tijdens hun monoloog of aan het eind daarvan leren ze naar reacties van de anderen vragen. Ze leren vragen over het onderwerp te beantwoorden en met commentaar om te gaan.

Leerdoelen *Woordgebruik en woordenschat*

Leerlingen leren:

- zie doelen bij 'gesprekken' +

Leerlingen in groep 7/8 brengen meer variatie aan in hun taalgebruik in een monoloog. Ze gebruiken meer synoniemen en beeldspraak en brengen nuances aan door de woorden die ze kiezen. Ze zijn er alert op geen nodeloos ingewikkelde woorden te gebruiken, waarvan ze zelf de betekenis misschien niet goed kunnen uitleggen. Ze gebruiken een andere formulering of een toelichting als ze een woord niet kennen. Als ze niet op een bepaald woord komen, kunnen ze een omschrijving geven, een synoniem gebruiken of iets non-verbaal uitdrukken.

Leerdoelen *Vloeiendheid, verstaanbaarheid en grammaticale beheersing*

Leerlingen leren:

- zie doelen bij 'gesprekken' +
- zich bewust te zijn van vloeiend, verstaanbaar en correct spreken

Leerlingen in groep 7/8 denken bij voorbereide monologen vooraf na over hun formuleringen. Bij het voorbereiden van presentaties gebruiken ze aantekeningen als geheugensteuntjes. Een goede voorbereiding helpt om de informatie redelijk vloeiend te kunnen overdragen. Tijdens het spreken komen het zoeken naar woorden, haperingen of versprekingen nog wel voor, maar in die mate dat ze niet storend zijn. Leerlingen verbeteren hun verstaanbaarheid en grammaticale fouten met hulp van aanwijzingen van jou en andere leerlingen

Klik **hier** voor
hulpbronnen
'spreken' voor
leerlingen

Bron: [SLO](#) Leerstoflijnen mondelinge taal beschreven

Gesprekken

Leerdoelen *Deelnemen aan discussie en overleg*

Leerlingen leren:

- te discussiëren over een actueel onderwerp op school of in maatschappij
- meningen uit te wisselen, probleem te verhelderen en te reageren op elkaars argumenten
- plannen te maken voor activiteiten

Leerdoelen *Informatie uitwisselen*

- een boek met elkaar te bespreken
- informatie aan deskundige te vragen en met anderen te bespreken
- een interview af te nemen en door te vragen

Leerdoelen *Beurten nemen en bijdragen aan samenhang*

- gespreksregels automatisch toe te passen
- een gesprek te beginnen, leiden, een onderwerp te bewaken en erop reflecteren

Leerdoelen *Afstemming op het doel*

- gesprekken te voeren om informatie en meningen uit te wisselen
- uitleg of instructie te geven en te volgen
- gespreksituaties te herkennen passende routines te gebruiken.

Leerdoelen *Afstemming op gesprekspartner(s)*

- hun gesprekspartners te volgen
- hun woorden te ondersteunen met non-verbaal gedrag.

Leerdoelen *Woordgebruik en woordenschat*

- abstracte begrippen uit schooltaal (te gebruiken)
- nieuwe woordbetekenissen van bekende woorden
- meer te variëren in woordgebruik
- spreekwoorden, uitdrukkingen en beeldspraak te gebruiken

Leerdoelen *Vloeiendheid, verstaanbaarheid en grammaticale beheersing*

- zich bewust te worden van hun eigen fouten en deze te corrigeren.

Luisteren

Leerdoelen *Lengte*

Leerlingen leren te luisteren naar:

- zakelijke teksten en instructies van 5-10 minuten
- lange(re) verhalende teksten

Leerdoelen *Opbouw*

- zakelijke teksten waarin onderwerpen abstract(er) zijn, maar helder gepresenteerd
- verhalen met daarin meerdere verhaallijnen, tijdsprongen en open eindes. En waarin verbanden en verwijzingen soms impliciet zijn. Daarnaast is er sprake van parafrases bij hoge(re) informatiedichtheid

Leerdoelen *Luisteren naar instructies*

- instructies bij opdrachten die ze op ander moment moeten uitvoeren

Leerdoelen *Luisteren als lid van een live publiek*

- informatie en meningen in een betogende tekst

Leerdoelen *Luisteren naar radio en televisie en naar gesproken tekst*

- nieuws en maatschappelijke onderwerpen met verschillende standpunten
- discussieprogramma's

Leerdoelen *Begrijpen*

Leerlingen leren:

- minder bekende tekstsoorten (zoals een documentaire) tot zich te nemen
- het doel van een tekst te herkennen
- hoofdzaken te onderscheiden
- hun kennis van tekststructuren in te zetten
- meningen en beeldspraak te herkennen
- doelgericht te luisteren

Leerdoelen *Interpreteren*

- de bedoeling van een tekst te herkennen
- de gedachte achter meningen te verklaren

Leerdoelen *Evalueren*

- kritisch te reageren op de inhoud
- een oordeel te geven over de structuur
- teksten te vergelijken

Leerdoelen *Samenvatten*

- de hoofdgedachte te bepalen per tekstdeel
- hoofdzaken van de hele tekst overzichtelijk weer te geven

Spreken

Leerdoelen *Een monoloog houden*

Leerlingen leren:

- een presentatie te geven over een actueel onderwerp
- een presentatie te geven over een onderwerp uit de zaakvakken
- een voorbereid betoog te houden met eigen mening en argumenten

Leerdoelen *Samenhang*

- een monoloog zelfstandig te structureren met een schema
- (met hulp) correct en gevarieerd signaalwoorden te gebruiken

Leerdoelen *Afstemming op het doel*

- gedurende een monoloog bewust te zijn (en blijven) van het doel
- de juiste structuur te gebruiken bij een monoloog (passend bij het doel), zoals een instructie *stap voor stap*

Leerdoelen *Afstemming op het publiek*

- (oog)contact te maken met het publiek
- reacties te vragen en vragen te beantwoorden
- om te gaan met commentaar uit publiek
- het publiek te boeien
- hun taalgebruik aan te passen aan het publiek (aanspreekvorm, wel of niet Standaardnederlands)

Leerdoelen *Woordgebruik en woordenschat*

- zie doelen bij 'gesprekken' +

Leerdoelen *Vloeiendheid, verstaanbaarheid en grammaticale beheersing*

- zie doelen bij 'gesprekken' +
- zich bewust te zijn van vloeiend, verstaanbaar en correct spreken